

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Resum executiu

Títol: La percepció de la corrupció política i la seva relació amb la moral fiscal dels ciutadans.

Autor: Carles Ténez Martí

Tutor: Francisco J. Miguel Quesada

20 de maig del 2019

Grau en Sociologia

L'evasió o frau fiscal és una de les grans problemàtiques per a qualsevol país o regió emmarcada dins del conjunt d'Estats del Benestar. A Espanya, aproximadament una cinquena part de l'economia escapa de la regulació de les institucions. Prenent com a referència la perspectiva analítica, convé analitzar les seves causes des de la premissa inicial de que els fenòmens socials són fruit del conjunt d'accions individuals agregades, les quals es produeixen en base a uns determinats desitjos i creences.

I quines situacions o característiques socials dels individus provoquen, en aquest cas, un major desig d'evadir impostos? La literatura ens parla de factors relacionats amb la confiança dipositada en les institucions i en l'entorn social, així com de certes característiques sociodemogràfiques que afectarien de manera negativa a la moral fiscal, és a dir, a la motivació intrínseca o obligació moral de fer front a les obligacions tributàries. Entre els factors englobats dins de la confiança en les institucions hi apareix la percepció ciutadana de la corrupció política, que en última instància esdevindria un dels motius de l'existència del frau.

En una realitat on els mitjans de comunicació són el principal canal d'informació entre la classe política i el conjunt de la ciutadania, la percepció sobre l'afer de la corrupció depèn en gran mesura del tractament periodístic que aquests en facin. I el fet és que al nostre país s'ha produït una més que notable presència d'aquesta tipologia de notícies en espais com la televisió i la premsa escrita durant els últims anys. Els mitjans de comunicació s'han erigit com a denunciants dels casos de corrupció política i n'han realitzat en molts casos una sobreexposició mediàtica, no absent d'interessos ideològics i partidistes.

L'objectiu d'aquest article és precisament determinar quin és el grau d'incidència de la corrupció percebuda sobre la moral fiscal, així com esbrinar si existeixen certes característiques sociodemogràfiques dels individus que fan que aquestes informacions esdevinguin de major rellevància de cara a determinar el seu grau de predisposició a pagar impostos. Finalment, s'han aconseguit realitzar set de les vuit entrevistes inicialment previstes en aquesta investigació qualitativa per tal de donar resposta a les preguntes formulades.

Tot i que no ha sigut possible determinar un perfil, d'alguna manera, més vulnerable a aquestes informacions; l'anàlisi de les dades revela una sèrie de conclusions. En primer lloc, l'existència d'una percepció comuna de molt elevada corrupció dins de la classe política espanyola, especialment entre els alts càrrecs. Predomina també una sensació de desconfiança envers aquesta, amb una percepció general de que qualsevol persona o partit polític que arribi al poder es veurà abocat a la pràctica d'activitats il·lícites en relació a la gestió dels recursos. A més, els entrevistats relaten com la corrupció és ben present també dins de l'administració pública, a la vegada que es troba fortament arrelada en altres sectors de l'activitat econòmica.

La influència dels mitjans de comunicació en aquest afer sembla clara, però la realitat és que les informacions sobre aquesta tipologia de delictes figuren en multitud d'àmbits de les relacions entre persones i grups, tant a nivell físic com virtual. A més, destaca també una manera general d'informar-se sobre la corrupció força superficial, així com una notable falta d'anàlisi crític respecte el fenomen.

Ara bé, fins a quin punt existeix una incidència de la corrupció percebuda sobre la moral fiscal dels individus? El fet és que les opinions expressades van en el sentit de demostrar que no es tracta en cap cas d'un motiu pel qual augmenti la cooperació i voluntarietat de la ciutadania en l'àmbit del pagament de tributs i taxes, sinó que en tot cas produeix l'efecte contrari. De totes maneres, els resultats de l'estudi van en la línia d'evidenciar que la percepció de la corrupció té escassa relació directa amb la moral fiscal, i que no pot ser entesa de separadament d'altres aspectes de la confiança en les institucions.

Els set individus entrevistats expressen una percepció similar pel que fa al nivell de corrupció, però només quatre d'ells presenten una moral fiscal baixa. Més enllà de les característiques sociodemogràfiques, apareix un element clar de distinció entre aquests dos grups. Es tracta de la percepció de falta d'equitat en la balança fiscal personal. Les persones amb baixa moral fiscal relaten experiències o previsions relacionades amb la seva persona o el seu entorn, davant les quals denuncien una situació d'injustícia en referència als recursos aportats i rebuts del sector públic. La percepció de la corrupció manté una relació indirecta amb la moral fiscal, ja que tres d'aquests quatre individus la consideren com la causant del deteriorament de l'Estat del Benestar i de la mencionada percepció subjectiva d'injustícia o de falta d'equitat. Per tant, els resultats de la investigació destaquen aquest factor com el que, en termes de confiança política, portaria definitivament als individus a no pagar impostos si existís l'ocasió, i no pas la percepció de la corrupció política.